

tragédiája drámai sorára, Ádám és Éva vívódására: Éva. „...a mi eddig kétséges vala./Most biztosítva áll már: a jövő./ Ádám. Hogyan?/Éva. Tudom fel fog mosolygni arcod./Ha megsugom. De jöj hát közelebb:/Anyának érzem, oh! Ádám, magam.” (Madách Imre: Munkái. Franklin-Társulat, Budapest, 1904. 174. o.)

Család és gyermek összefüggései. Miért?

Már a mindennapi szóhasználat válaszul erre a kérdésre, amivel gyermekcentrikus közhangulatot tartanak ébren. Ezek sokaságából idézek: „A család akkortól és akkor család, ha gyermek van: „Van-e család?” – van-e gyermek?; „Jó a család!” – jön a gyermek; „Megvan a család” – gyermek, gyermekek születtek; „Ott van a (nagy) család” – sokgyermekes család stb. „Gyermek nélkül mit ér az élet, örökké azt mondták. Nem ér semmit. Kinek nem lett gyermeke, az bánatába azt se tudta, mit csináljon.” Itt mindenki számára a család a gyermek szinonimája.

Erkölcsei törvény átlépése a gyermekért, ha muszáj

„Az asszonyi meddőség, a férfiúi magtalanság beszédtéma volt, szégyen volt. Volt eset, hogy inkább megbocsátották a félrejárást (ami amúgy súlyos erkölcsi vétségnek számított), ha ez volt a gyermekáldás megszerzésének az útja, mintsem gyermek nélkül maradjanak. Hiú férfiak hallgatták el az asszony (olykor ártatlannak is mondható) félrelépését, ha eredménnyel járt, és ha megtudta, hogy „nem szégyellni való embertől van az ő gyermeke.” Önvigasztalás: „Nem baj, hogy ki kakasolta, de az én tyúkom tojta.” „Itt az egyik szomszédba így született egy olyan szép fiúcska, de az ember úgy szereti, nem adná semmiért.” „A magtalan férfit leírták a faluban”, vagyis lenézték, lebecsülték, gúnyolták: „Menj el te, még gyermeket sem tudsz csinálni.”

Hány gyermek kellene szülessen egy családban?

Erre a kérdésre Ferenc pápa és Orbán Viktor miniszterelnökünk sem válaszolt, amikor, ha jól emlékszem, szóba jött a miniszterelnök újraválasztása utáni római látogatása alkalmával, ama kis kerek asztal mellett. Csíkszentdomokoson az általam megkérdezettek többsége a 20–21. század mezsgyéjén is így válaszolt: „Egy gyermek, nem gyermek! Két gyermek, gyermek. Mű úgy tarcsuk, hogy négy: egy az apának, egy az anyának, egy a hazának, egy pedig a halálnak.” Az „Egy a hazának” ma a falu határán túlmutatató küldetés biztosítását jelenti: szakmát tanulni, értelmiségi küldetést szolgálni, vagyon, pénzt szerezni, aztán haza jönni és itthon hasznosítani. Egzisztenciális szükségletek harmonizálását, humán erőforrások biztosítását látom és fedezem fel itt. A népben, nemzetben gondolkodás cselekvésre való konvertálását.

Ennek a falunak a népe (6500-an) sok gyermeket szült és nevelt az egész magyarságnak. Az 1945–1990 közötti³ időszakban átlag 130-at, volt olyan esztendő, amikor 150 fölött, 1950-ben pedig közel 200-at. De meggyőződtem a falu affektív, lelki viszonyulásáról, valós gyermekkultuszáról, arról, hogy négy gyermek társadalmi szükséglet gyanánt való vállalása tudatos, beteljesedése öröm. Ezt illusztrálok szintén adatkö-

³ Ezt az időszakot vizsgálhattam megbízhatóan az egyházi és hivatali anyakönyvek alapján.

lőim vallomásából idézve: szólásmondássá vált a harangozóné vágya, aki 18 gyermeket szült a világra és a 90. évét elhagyta, amikor azt mondta, hogy: „Úgy szeretnék a gyermekeim között még élni.” „Én 14 gyermeket szültem ezen az udvaron. Az ikreket szültem csak Szeredába (...) Amikor láttam azt a szép mosolyukat, annál szebbet el sem tudtam magamnak képzelni. Egyet se tettem el, egyet se öltem meg magamba. Istenemmel tanúsítom.” „Anyósomnak 17 gyermeke lett, de mind olyan békében éltünk, úgy szerettük egymást.”

„A mi időnkben szegénység volt, de azért nem hagytuk fogyni a magyarságot. Azért, hogy legyen az a szép gyermek, az az okos magyar, hogy tudjuk, hogy magyar.” „Gyermek nélkül áldás sincs. Isten áldása a gyermek. Azért vót ezelőtt annyi, mert Isten áldásának tekintették. A mű családunkba mindegyiknek sok gyermeke lett, édesanyámtól elkezdve.” „Ahol nincs gyermek, ott semmi boldogság nincs. Most es így van. Úgy rosszak, s méges öröm s boldogság... Ott, ahol nincs, csak egyfelől leélik az életjüket, semmi öröm nélkül.”

„Kelltek a gyermek, hogy maradjon a háznál örökös, maradjon a nemzetség a háznál. Sőt örvendek, ha előbb fiúgyermek lett. A menyecskét ilyenkor nagy tiszteletbe tartották. Megkereszteltették a nagytátája nevére.” A csíkszentdomokosiak gyermekszeretete, gyermekakarása arra is kiterjed, hogy „akkor lesz tanító es, tanár es, aki tanítson, orvos, aki gyógyítson, s mérnök, s tudós s mindenféle ember, akiért nem kell máshova, másokért menni.”

Megbecsülni a népi és akadémiai gyermekszülési kultúrát

Sok minden tapasztalatomat, meglátásomat összevetve úgy gondolom, hogy a kétféle gyermekszülési kultúrát – népi és akadémiai – egyformán meg kellene becsülni. A műszeres, kizárólagos orvosi kezelés ne legyen kizárólagos. A népi gyógyászat, a közvetlen megtapasztalás, a sikerélmény önzetlen megosztása, etikája és erkölce olyan évszázados tapasztalati tudást halmozott fel, amire az orvostudomány a 20. században még egyáltalán nem figyelt fel. Például arra (csak néhányat említhetek), hogy az anyaméh nem tenyésztelő, hanem a magzat első ökológiai környezete azáltal, hogy a várandós mind az öt érzékszervén keresztül kommunikál a magzattal műszerek nélkül (az öt közül egyre, az akusztikai ártalomra máig nem figyelmezteti az orvos a várandóst). Tehát vigyázni kell minden mozdulatára, cselekvésére, érzékelésére. De említeném az ún. prenatális medicinát, a könnyű szülést, az agos gyermek gyógyítását, különböző szülési módokat, szülési balesetek megelőzését, az újszülött álmának védelmét, a megigézés mint népbetegség megelőzését, a csipás szem anyai nyállal való gyógyítását, az anya étrendjét, a tejláztól megkelt mellek lohasztását stb. A kétféle, pre- és posztnatális műveltség harmonizációja által lényegesen csökkenne a csecsemőhalandóság, sérültségekkel született gyermekek száma. Mennyi gyógyszert és orvoshoz járást spórolnánk meg és nyernénk gyermeket népünk javára, örömére!

A szerző néprajzkutató, nyugalmazott docens, professzor emeritus

» JEGYZET

DR. ÁBRÁM
ZOLTÁN

Búcsú a Krónikától, éljen a Krónika!

Október végén az erdélyi magyar közösség szomorú megdöbbenéssel értesült arról, hogy az új év beköszöntével megszűnik – többedmagával együtt – az egyetlen magyar nyelvű romániai országos napilap, a Krónika nyomtatott formája. Számomra sajnálatos, hogy miközben az információáramlás egyre inkább a kaotikus és ellenőrizetlen virtuális térben zajlik, mégsem tudunk fenntartani egy kézben forgatható, nyomdából kikerülő országos napilapot, amely fennállása óta kiegyensúlyozott, objektív és naprakész tájékoztatása által rendkívül hasznos szolgálatot végez. Ellentmondásosnak tartom, hogy gyakran beszélünk autonómiáról, annak a különböző formáiról, a gyakorlat szintjén viszont mi magunk sem tudjuk elérni azt, ami nem másoktól függene.

Mégis. Miközben a Krónika újságtól búcsúzom, és éltetem az újjászülető internetes Krónika napilapot, portált, az 1908 januárjában született és közel negyedszázada elhunyt Wass Albert példája áll előttem. Kényszerű emigrációja időpontjáig az író-költő az Erdélyi Szépművés Céh tagja volt, amelynek mintájára két évtizeddel később létrehozta az Amerikai Magyar Szépművés Céhét, és saját kiadóvállalatot is alapított. Számos könyvet jelentetett meg, a magyar identitást és igazságot képviselő cikksorozatát indította, írói hivatásának tartotta az erdélyi lelkeség és eszmeiség fenntartását. Erdélyi kérdéskörével, a magyarság általános problémáival foglalkozó angol nyelvű folyóiratokat is megjelentetett, és lapjait egyetemeknek, politikusoknak küldte el. Szolgálatot végzett, köszönet helyett mégis inkább keserű számvetéssel kellett szembesülnie. Az akkoriban szülőházájában kevésbé olvasott (szégyenszemre ma is háborús bűnös) Wass Albert számára a folyóiratok (Transilvanian Quarterly, Hungarian Quarterly) hosszú távú kiadását az előfizetők alacsony száma lehetetlenítette el. A figyelmet a közép-európai nemzetiség regionális problémáira ráirányító kezdeményezése sem bizonyult sikertörténetnek, az érdektelenség és támogatás hiánya miatt szintén meghúzóult. Számúzótként Wass Albertnek sajnos nem sikerült találnia annyi magyart, aki akár néhány száz dollár befizetésével fenntartotta volna a kiadóját. Még szerencse, hogy skót származású felesége megcáfolta mások alaptalan előítéleteit a skót fukarkodásról, és írói, kiadói, országjárói munkásságában mindannyiunk számára példamutatóan áldozatkész társa volt!

Miközben az amerikai emigráció legtekintélyesebb prózaírója, Szitnyai Zoltán azt állapította meg, hogy „Wass Albert a nemzeti szellemű emigráció tengerentúli magyarjainak mozgalmi és irodalmi életében vezérei szerepet tölt be”, az érintett ekképpen mesélt vállalkozása, az Amerikai Magyar Szépművés Céh küldetéséről: „Sajnos, itt Amerikában magyar könyvet csak úgy tudunk kiadni, ha más könyvvel megkeressük azt, amit a magyarra ráfizetünk.”

Az egyén, a közösség, vagy éppenséggel egy országos napilap létében problémák, „száműzetések” jelentkezhetnek, örömök és bánatok válthatják egymást. Miközben az élet megy tovább. Hűséges és elismeréssel adózó olvasóként, írásaimmal az erdélyi magyar közösségnek szánt szolgálatot teljesítőként, Wass Albert példájára hivatkozhatok, amikor a Krónikától búcsúzva a megszülető Krónikát éltetem. Bort, búzát, békességet – éljen a Krónika!

A szerző marosvásárhelyi egyetemi tanár

HIRDETÉS

Decemberi Nőileg magazin

Keress a friss lapszámot a
lapárusoknál vagy webáruházunkban:

www.noileg.ro/elfozetes

